

ترجمه در ژانر وحشت: رمان گورستان اثر نیل گیمن و ترجمه فارسی آن

زینب شیخ‌حسینی*

(نویسنده مسئول)

استادیار زبان و ادبیات فارسی، دانشکده حضرت نرجس(س)، دانشگاه ولیعصر(عج)،
رفسنجان، ایران

Email: zsheikhhosseini@gmail.com

فاطمه زند**

مربی مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده حضرت نرجس(س)، دانشگاه ولیعصر(عج)،
رفسنجان، ایران

Email: fateme_zand_1361@yahoo.com

فاطمه‌زهرا نظری رباطی***

مربی مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده حضرت نرجس(س)، دانشگاه ولیعصر(عج)،
رفسنجان، ایران

Email: nazari.sodo@gmail.com

چکیده

ترجمه ابزاری مناسب است که امکان خواندن متون مختلف از جمله ادبیات وحشت را در سراسر جهان فراهم می‌کند. وینه و داربلنه (نقل در ماندی، ۱۳۹۱) از نظریه‌پردازانی‌اند که راهبردهای هفت‌گانه‌ای را برای ترجمه معرفی می‌کنند. این راهبردها عبارتند از: وامگیری، ترجمه تحت‌اللفظی، گره‌برداری، تغییر شکل، تغییر بیان، معادل‌یابی، و اقتباس. دیویس (۲۰۰۳) برای ترجمه واژگان خاص فرهنگی هفت‌راهبرد ارائه می‌دهد و سهرابرد پانویس، صرف‌نظر کردن از ارجاع فرهنگی، و معادل‌یابی در ترجمه ژانر وحشت نقشی مهم دارند. در این پژوهش، سعی شده با استفاده از شیوه اسنادی کتابخانه‌ای، رمان گورستان (The Graveyard) اثر نیل گیمن بررسی و چالش‌های ترجمه ژانر وحشت در ترجمه فارسی این اثر، بر اساس مدل نظری وینه و داربلنه و دیویس مورد مطالعه قرار گیرد؛ بنابراین، پرسش‌های پژوهش به این شرح است: مترجم از چه راهبردهایی برای ترجمه اثر وحشت استفاده کرده است؟ آیا مترجم توانسته راهبردهای ترجمه را بر اساس ویژگی‌های ژانر وحشت به کار گیرد و متنی با تأثیر همانند متن مبدأ بیافریند؟ نتایج نشان‌داد که مترجم از راهبردهای حذف، اقتباس، ترجمه تحت‌اللفظی، جایجایی و تغییر بیان استفاده کرده است. در بسیاری از موارد، مترجم به‌هنگام گزینش راهبرد به‌ویژگی‌های ژانر وحشت توجه لازم را نداشته و همین نیز موجب شده مخاطب به‌هنگام خواندن متن اصلی، احساس وحشت بیشتری را تجربه کند. نتایج حاصل از این پژوهش افزون بر اینکه به مترجم کمک می‌کند تا نقاط ضعف و قوت ترجمه خود را شناسایی کند، بایستگی و اهمیت توجه به‌ویژگی‌های متن را برای مترجمان و دانشجویان رشته زبان انگلیسی آشکار خواهد کرد.

اطلاعات مقاله

تاریخ ارسال: ۱۳۹۹/۱۲/۲۴
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۲
تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۰
نوع مقاله: علمی پژوهشی

کلید واژگان:

ترجمه، راهبردهای ترجمه،
ژانر وحشت، گورستان، نیل
گیمن

شناسه دیجیتال DOI: 10.22059/JFLR.2021.320651.821 کلیه حقوق محفوظ است ۱۴۰۰

شیخ‌حسینی، زینب، زند، فاطمه، نظری رباطی، فاطمه‌زهرا. (۱۴۰۰). ترجمه در ژانر وحشت: رمان گورستان اثر نیل گیمن و ترجمه فارسی آن. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، ۱۱ (۱)، ۹۷-۱۱۴.

Sheikh-Hosseini, Zeinab, Zand, Fatemeh, Nazari Robati, Fatemeh-Zahra (2021). Translation of Horror Genre: "The Graveyard" Novel by Neil Gaiman and its Persian Translation. *Journal of Foreign Language Research*, 11 (1), 97-114.
DOI: 10.22059/JFLR.2021.320651.821

* زینب شیخ‌حسینی، کارشناسی‌ارشد دانشگاه شهید باهنر کرمان و دکتری دانشگاه سیستان و بلوچستان است. زمینه‌های تحقیقاتی وی شامل داستان، نقد و نظریه و ادبیات کودک و نوجوان می‌باشد.

** فاطمه زند، کارشناسی‌ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه شهید باهنر کرمان و دانشجوی مترجمی دانشگاه علامه طباطبایی است. زمینه‌های پژوهشی مورد علاقه وی ترجمه، ادبیات کودک و ادبیات زنان است.

*** فاطمه‌زهرا نظری رباطی کارشناسی‌ارشد ترجمه از دانشگاه علامه طباطبایی و اکنون دانشجوی دکتری ترجمه دانشگاه اصفهان می‌باشد. حوزه پژوهشی وی ادبیات کودک و فرهنگ و ایدئولوژی در ترجمه است.

Translation of Horror Genre: “The Graveyard” Novel by Neil Gaiman and its Persian Translation

Zeinab Sheikh-Hosseini*
(corresponding author)

Language & literature Persian, Hazrat Narjes College of Valiasr university,
Rafsanjan, Iran
Email: zsheikhhosseini@gmail.com

Fatemeh Zand**

Translation Studies, Hazrat Narjes College of Valiasr university,
Rafsanjan, Iran
Email: fateme_zand_1361@yahoo.com

Fatemeh-Zahra Nazari Robati***

Translation Studies, Hazrat Narjes College of Valiasr university,
Rafsanjan, Iran
Email: nazari.sodo@gmail.com

ABSTRACT

Translation is a proper tool that provides opportunities for reading different texts including horror fiction all over the world. Vinay and Darbelnet are theorists who introduce seven strategies for translation. These strategies include: borrowing, calque, literal translation, transposition, modulation, equivalence and adaptation (cited in Munday, 2012). Davies (2003) offers seven strategies for translating culture-specific words, and three strategies of footnote, dropping cultural references and equivalence, play important roles in translating the horror genre. In this research, attempts have been made to study “The Graveyard” novel by Neil Gaiman using library research method and to study the translation challenges at horror works in Persian translation according to Vinay and Darbelnet and Davies; therefore, the following questions were raised: Which techniques the translator has used to translate the horror elements? Was the translator successful in applying translation techniques based on the features of horror genre to create the same effect as the source text? The results showed that the translator has used strategies of omission, adaptation, literal translation, transposition, and modulation and in many cases when selecting the strategies didn't pay attention to the features of horror genre and it makes the reader feel more horror when reading the original text. The results of this study, in addition to helping the translator to identify the strengths and weaknesses of his translation, will reveal the necessity and importance of paying attention to the features of the text for translators and English students.

DOI: 10.22059/JFLR.2021.320651.821

© 2021 All rights reserved.

ARTICLE INFO

Article history:
Received:
14th, March, 2021
Accepted:
12th, June, 2021
Available online:
Spring 2021

Keywords:

translation, translation
strategies, horror genre,
the Graveyard, Neil
Gaiman

Sheikh-Hosseini, Zeinab, Zand, Fatemeh, Nazari Robati, Fatemeh-Zahra (2021). Translation of Horror Genre: “The Graveyard” Novel by Neil Gaiman and its Persian Translation. *Journal of Foreign Language Research*, 11 (1), 97-114.
DOI: 10.22059/JFLR.2021.320651.821

* Her master's degree from Shahid Bahonar University of Kerman and her Ph.D from Sistan and Baluchestan University. Her research fields include fiction, criticism, theory and literature for children and adolescent
** Her MA is in Translation Studies from Kerman Bahonar University and is a Phd candidate of Translation Studies in Alameh Tabatabai University. Her areas of interest are Translation, Woman literature and, children literature.
*** BA in Translation Studies from Shahid Bahonar University, MA in Translation Studies from Allameh Tabatabai University, PhD Student in Translation Studies in Isfahan University, interested in children's literature, culture and ideology in Translation Studies.

ترس یکی از قدیمی‌ترین احساسات بشری است که منشأ آن پدیده‌های اسرارآمیز و ناشناخته است. انسان در درازنای تاریخ برای هر پدیده ناشناخته و وصف‌ناپذیر، شخصیت‌هایی انسانی یا غیرانسانی قائل بودند که تاکنون به شکل‌گیری داستان‌ها و افسانه‌هایی بسیار منجر شده است و آثار آن همچنان در ادبیات مشهود است. به‌باور کارول (Carroll)، ژانر وحشت یکی از گونه‌های ادبی است که نویسنده با بهره‌گیری از آن ترس را به مخاطب القاء می‌کند؛ اما تفاوتی که ژانر وحشت با ادبیات ترسناک دارد، در این است که ترس آن ناشی از عصبان، تهوع و انزجار است (کارول، ۱۹۸۷). بسیاری از نویسندگان تلاش کرده‌اند تا تعریفی برای این گونه ادبی وحشت ارائه دهند که آن را از گونه‌های همانند آن، همچون ادبیات علمی تخیلی و ادبیات فانتزی و هیجان‌انگیز متمایز سازند؛ اما با توجه به اینکه بسیاری از ویژگی‌های گونه‌های ادبی با یکدیگر همپوشانی دارند، در این مسیر با مشکلاتی روبرو بوده‌اند. پرازکو (Prohaszkova) باور دارد در تعریف وحشت به‌عنوان یک گونه ادبی، گفتن اینکه ترس موجب ایجاد تنش در خواننده می‌شود کافی نیست؛ زیرا این احساس را گونه‌های ادبی دیگر مثل علمی‌تخیلی، ترسناک، پلیسی و جنایی نیز در خواننده و بیننده برمی‌انگیزند؛ همچنین هیجان، ترس، خون، و خونریزی، که از بایسته‌های وحشت‌اند، در دیگر ژانرها نیز وجود دارد (پرازکو، ۲۰۱۲). آنچه ژانر وحشت را از دیگر ژانرها متمایز می‌سازد، این است که ژانر وحشت موجب ایجاد احساسی رنج‌آور، دردناک و مشمئزکننده از ترس، وحشت، انزجار و تنفر در خواننده می‌شود. به اعتقاد رادکلیف (Radcliffe) این گونه ادبی احساسی تنفرگونه است که پس از چیز وحشتناک تجربه می‌شود، و بیشتر به شوکه شدن و ترس وابسته است که در نتیجه نمایش دادن بی‌پرده قساوت‌ها به وجود می‌آید (رادکلیف، ۱۸۲۶: ۱۴۵). به اعتقاد لندایس (Landais)، تعلیق و واقعیت‌بخشی دو عنصر اصلی در آثار ترسناک و هیجانی‌اند که مخاطب این آثار را به خود جذب می‌کند و مترجم این گونه ادبی باید آن را مد نظر قرار دهد؛ زیرا اگر خواننده داستان‌های وحشتناک، احساس ترس یا خطر نکند، هدف اثر برآورده نشده است. آنچه در ترجمه آثار وحشت اهمیت دارد، این است که مترجم از طرفی با ویژگی‌های

فرهنگی زبان مبدأ و مقصد آشنا باشد تا ریشه‌های فرهنگی متن مبدأ را از بین نبرد و واقعیت‌بخشی داستان را دستخوش تغییر نسازد؛ از سوی دیگر با شناخت ویژگی‌های زبانی و ارائه ترجمه براساس ویژگی‌های زبانی مقصد، ضرب‌آهنگ متن را حفظ کند و عنصر تعلیق را منتقل کند. وی می‌افزاید؛ مترجم آثار وحشت باید قادر به ایجاد تعادلی مناسب بین استفاده از راهبردهای بیگانه‌سازی (foreignization) و بومی‌سازی (domestication) باشد؛ چراکه ممکن است برخی از خوانندگان با متنی که در آن عناصر بیگانه وجود دارد، به راحتی ارتباط برقرار نکنند و تعلیق داستان از بین برود؛ از سوی دیگر، چنانچه مترجم بیش از حد، به سمت بومی‌سازی پیش رود، ممکن است ریشه‌های فرهنگی داستان از بین برود و عنصر واقعیت‌بخشی داستان آسیب ببیند (لندایس، ۲۰۱۶).

داستان گورستان (The Graveyard) نوشته نیل ریچارد گیمن (Neil Richard Gaiman) داستان زندگی پسر بچه‌ای به نام «باد» (Bod) است که خانواده‌اش را از دست داده است و دو روح در گورستان او را پرورش می‌دهند. این داستان در سال ۲۰۰۸ در بریتانیا و آمریکا برای گروه سنی نوجوان، به چاپ رسیده است. بخش آغازین و پایانی این اثر در ژانر «گوتیک و ترسناک» قرار می‌گیرد؛ اما بخش میانی این اثر فانتزی و تخیلی بوده و با مایه‌هایی نسبی از طنز پردازش شده‌اند (راد، ۱۳۸۹: ۳۸). انجمن کتاب‌خانه آمریکا نیز نثر این رمان را جادویی و آمیزه‌ای از جنایت، خیال، طنز و آرزوهای انسانی برشمرده و آن را جذاب توصیف می‌کند. کیوان عبیدی آشتیانی رمان گورستان را به فارسی ترجمه کرده است. در پژوهش حاضر، برانیم که ضمن بررسی راهبردهای ترجمه، بخش‌های وحشتناک متن انگلیسی رمان گورستان با ترجمه فارسی آن بر اساس رویکرد وینه و داربلنه و دیویس مقایسه شود تا به این پرسش‌ها پاسخ دهیم: مترجم در ترجمه بخش‌های وحشتناک این اثر، از چه راهبردهایی بهره گرفته؟ و فراتر؛ آیا مترجم توانسته است با شناخت ویژگی‌های ژانر وحشت، تأثیری همانند متن مبدأ در مخاطب متن مقصد ایجاد کند؟

۲. مرور ادبیات پژوهشی یا پیشینه پژوهش

به دلیل شور و هیجان دوره نوجوانی، داستان‌های ترسناک، همواره برای نوجوانان از جذابیت زیاد برخوردار بوده‌اند؛ از این رو، پژوهش‌هایی پیرامون این ژانر و ترجمه

آن انجام گرفته است. در ادامه شرحی کوتاه از این پژوهش‌ها ارائه می‌شود:

اسمیت (Smith) (۱۹۹۶) در کتابی با عنوان «نوشتن داستان‌های ترسناک» به شرح ویژگی‌های نوشتاری گونه وحشت می‌پردازد و ضمن توصیف گونه‌های داستان‌های ترسناک، نمونه‌هایی از این داستان‌ها را نیز ارائه می‌دهد.

پرازکوا (Prhaszkova) (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «گونه‌های وحشت»، روند رشد این گونه ادبی را در گستره ادبیات، فیلم و بازی‌های رایانه‌ای بررسی می‌کند و تأثیر آن را بر هنر و فرهنگ نشان می‌دهد. **کسل (Castle) (۲۰۰۷)** در کتاب «در باب نگاشتن وحشت»، به مطالعه ترسناک‌ترین گونه ادبی، یعنی ادبیات وحشت، می‌پردازد و با بررسی داستان‌های کوتاه وحشت، خواننده را با رموز نگارش این گونه ادبی آشنا می‌کند. **سان (Sun) (۲۰۱۵)** در مقاله‌ای با عنوان «وحشت از روح سبک گوتیک در داستان‌های ترسناک آلن پو»، به پژوهش آثار آلن پو می‌پردازد و نقش این نویسنده را در رشد گونه وحشت نشان می‌دهد. براساس این مقاله، «پو» (Poe) در آثار خود وحشت پدیده‌های ماوراءالطبیعه، نیستی، مرگ، شیاطین، و آشفتگی‌های شخصی را به تصویر می‌کشد.

لندایس (Landais) (۲۰۱۶) در مقاله «چالش‌ها و راه‌بردهایی برای بررسی ترجمه طنز در ادبیات وحشت»، به معرفی ادبیات وحشت و عناصر ایجاد وحشت در این گونه ادبی و توصیف راهبردهای مترجم برای انتقال عنصر ترس می‌پردازد. به‌باور وی مترجم ادبیات وحشت باید با مطالعه دقیق داستان وحشت، عناصر ایجاد وحشت را در روند روایت منتقل کند. **پتار (Petar) (۲۰۱۸)** در پژوهشی با عنوان «ترجمه داستان ترسناک: مطالعه موردی داستان‌های کلایو باکر»، به تجزیه و واکاوی ترجمه‌های داستانی ترسناک می‌پردازد. وی بیان کرده هنگام ترجمه این متون، یک سری مشکلات عمومی ترجمه وجود دارد که ناشی از راهبردهای به‌کاررفته توسط مترجم است و یک‌سری مشکلات خاص هم وجود دارد که ناشی از ادبی بودن متن است، مثل استعاره‌ها و تصاویر ادبی یا ریتم داستان. به‌اعتقاد او، مترجمان برای ترجمه متون ادبی باید از مهارت‌هایی خاص برخوردار باشند و توانایی‌های لازم را در زمینه سبک، سیاق، لحن، زبان و ... در متن ادبی کسب کنند.

ایمان‌جانی و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان

«ترجمه ژانر وحشت در ایران»، به بررسی دیدگاه‌های مختلف درباره ترجمه ژانر وحشت در ایران می‌پردازند. نویسندگان عنوان می‌کنند که به‌دلیل اختلافات فرهنگی بین ایران و کشورهای اروپایی، برخی از مترجمان خواستار حذف این ژانر از ادبیات نوجوانند. آن‌ها با آوردن نمونه‌هایی از دو داستان «خاطرات خون‌آشام» و «به‌خانه مردگان خوش آمدید»، مزایا و معایب ترجمه این ژانر در ایران را بیان می‌کنند. **ایمان‌جانی (۱۳۹۴)** در پایان‌نامه خود با عنوان «گرایش فرهنگی نسبت به ترجمه ادبیات: مطالعه موردی ژانر وحشت در ادبیات نوجوانان»، سعی کرده ترجمه ژانر وحشت در ادبیات نوجوان را از دیدگاه فرهنگی و براساس نظریه ونوتی بررسی کند. به‌باور نویسنده، ژانر وحشت نقش مهمی را در بازار کتاب ایفا می‌کند و مترجمان باید با ارائه ترجمه مناسب، این ژانر را در جهت تعلیم کودکان و نوجوانان قرار دهند.

با وجود پژوهش‌های یاد شده، تاکنون پژوهشی پیرامون ویژگی‌های ژانر وحشت در رمان گورستان و ترجمه فارسی آن انجام نشده است. در مقایسه‌ای که بین این تحقیقات و پژوهش حاضر صورت گرفت، مشخص شد که بعضی از این پژوهش‌ها پیرامون ژانر وحشت انجام شده است و مواردی هم که به بررسی ترجمه در ژانر وحشت پرداخته‌اند، تنها بایستگی ترجمه ژانر وحشت در ایران را مورد توجه قرار داده‌اند. برخی از این پژوهش‌ها، مانند پژوهش لندایس، به بررسی چالش‌های ترجمه پرداخته‌اند؛ اما وجه تمایز این پژوهش در بررسی راهبردهای ترجمه در ارتباط با ویژگی‌های ژانر وحشت، در ترجمه فارسی یک اثر می‌باشد و بر اساس آن، می‌توان میزان موفقیت مترجم را در انتقال وحشت سنجید.

۲-۱. ترجمه و ژانر وحشت

یکی از ویژگی‌های نهادینه ادبیات وحشت؛ شخصیت‌ها و فضای این نوع داستان‌هاست. بیشتر شخصیت‌های این گونه ادبی؛ شخصیت‌های کهن‌الگویی مانند خون‌آشام‌ها، گرگینه‌ها و زامبی‌ها، هیولاها، دانشمندان دیوانه، شیطان‌ها، اشباح، ارواح سرگردان، قاتلان زنجیره‌ای، بیماران جامعه‌ستیز، کودکان شرور، و افراد تسخیر شده‌اند. فضای این داستان‌ها نیز خارج از دنیای مدرن و در محیطی مثل قبرستان، کاخ‌های متروک، جنگل‌های نیمه‌تاریک، خانه‌های قدیمی و نظایر آن است.

بیشتر این محیط‌ها، مکان‌هایی پرمز و رازند که در آن‌ها موجوداتی با زندگی دیگرگونه، دور از دیگر موجودات زنده، زندگی می‌کنند (رادکلیف، ۱۳۲۶: ۱۴۵). در بسیاری از موارد، متن اصلی در اختیار همه مخاطبان قرار نمی‌گیرد و همه آن‌ها نیز به زبان متن اصلی واقف نیستند؛ از این رو، ترجمه ابزاری مناسب است تا همه خوانندگان از سراسر دنیا به یک متن دست یابند. اما آنچه در این میان مطرح است انتقال مطلب از زبان مبدأ به زبان مقصد است؛ به گونه‌ای که متن مقبول مخاطب واقع شود. از آنجا که تولید متنی متناظر با زبان مبدأ امکان‌پذیر نیست، مترجم ناگزیر است عناصر متنی زبان مقصد را جایگزین عناصر متنی زبان مبدأ سازد. به اعتقاد کتفورد (۱۹۶۵) (Catford)، جایگزینی (replacement) یکی از عناصر متن زبان مبدأ با عنصر معادل به صورت ایستا و بدون وگرگونی در کل نظام متن انجام نمی‌گیرد؛ به عبارت دیگر، این جایگزینی به صورت پویا موجب پیدایش تغییرهای دیگر در نظام متن می‌شود. وی بین تناظر صوری (formal equivalence) و تعادل متنی (dynamic equivalence) در ترجمه تمایز اساسی قائل است. به اعتقاد او، تناظر صوری مربوط به نظام زبان و تعادل متنی مربوط به تحقق یافتن آن زبان است. تناظر صوری زمانی موجود است که یک مقوله در زبان مقصد، تاندازه‌ای، همان حالت را در نظام زبانی زبان مبدأ داشته باشد؛ اما موارد بسیاری که مترجم باید دست به تبدیل‌های ترجمه‌ای بزند. این موارد دور شدن از تناظر صوری در فرایند حرکت از زبانی به زبان دیگر با استفاده از تغییر دادن دستور زبان و واژگان می‌شود (نقل در هاوس، ۱۳۸۸: ۲۲). او باید نخست مفهوم متن را به صورت کامل دریابد، آنگاه برای انتقال این مفاهیم از ساختار مناسبی در زبان مقصد استفاده کند. از سوی دیگر، مترجم باید دقت کند که تعدیل ترجمه و طبیعی‌سازی آن برای انتقال معنا به افراط نگراید و باعث از بین بردن برخی دیگر از ویژگی‌های متن نشود. مترجم به اقتضای کلام و با استفاده از راهبردهای متفاوت، سعی می‌کند تا مفهوم را به زبان مقصد منتقل کند.

هنگام ترجمه ژانر وحشت، مترجم در آغاز با ویژگی‌های ژانر وحشت آشنایی‌های بایسته را داشته باشد، نیز عناصر اصلی و مؤثر در انتقال مفهوم را بشناسد، تا بتواند این ویژگی‌ها را مبتنی بر ساختار دستور زبان فارسی به زبان مقصد منتقل کند؛ به این طریق، هدف متن یعنی انتقال وحشت، برآورده

می‌شود (لندایس، ۲۰۱۶). از اینرو، باید راهبردهای ترجمه در ارتباط با ویژگی‌های اصلی ادبیات وحشت، یعنی واقعیت بخشی و تعلیق، واکاوی شوند.

۲-۱-۱. واقعیت بخشی

آنچه در فرایند نوشتن داستان اهمیت دارد، عبارت از توانایی نویسنده در خلق دنیایی است که در آن شخصیت‌ها، فضا و لحن رویدادها برای مخاطب باورپذیر باشد و به راحتی به آن اعتماد کند. نویسنده هر چه به کارش وارد باشد و هر چه به داستان عمق و معنا بدهد، اگر داستانش از این کیفیت بهره نبرده باشد؛ یعنی نتواند وقایع داستان را محتمل و پذیرفتنی جلوه بدهد، داستان موفقی از آب در نمی‌آید (میرصادقی، ۱۳۸۸: ۱۴۲). نویسندگان برای دستیابی به این هدف از راهبردهایی مانند توصیف و گفتگو استفاده می‌کنند. به اعتقاد کادن (Cuddon) نخستین و کهن‌ترین کارکرد توصیف که ادبیات کلاسیک نیز آکنده از آن است، دقیقاً همین کارکرد واقع‌نمایانه و واقع‌گرایانه است (کادن، ۲۰۱۳: ۷۵۵). گفتگو نیز احساس طبیعی و واقعی بودن را به خواننده می‌دهد (میرصادقی، ۱۳۸۸: ۴۷۱). از آنجا که فضا و شخصیت نقش مهمی در شکل‌گیری ژانر وحشت دارند، استفاده از گفتگو و توصیف به نویسنده کمک می‌کند تا شخصیت‌ها و فضای داستان برای مخاطب باورپذیر شود. مترجم به هنگام ترجمه توصیفات و گفتگوها باید از راهبردهایی استفاده کند که واقعیت بخشی داستان از بین نرود و ترجمه توصیف و گفتگو، به عنوان دو عنصر مهم ژانر وحشت، به ارائه تصویر ناقص از فضا و شخصیت منجر نگردد.

۲-۱-۲. تعلیق

تعلیق به معنای معلق نگه داشتن خواننده در حالت انتظار برای چگونگی رخدادها و ابهام نسبت به آینده شخصیت‌ها و انجام وقایع است. سان (Sun) تعلیق را در مخاطب چنین تعریف می‌کند: «احساسی که مخاطب نسبت به وقایع معنادار پیدا می‌کند و خود نسبت به ماهیت چگونگی انجام و سرانجام آنها بی‌اطلاع است» (سان، ۲۰۱۵). می‌توان گفت اساس تعلیق بر ناآگاهی است و کارکرد اصلی آن ایجاد کشش و جذابیت در متن است. به وسیله تعلیق می‌توان خواننده را به درون داستان کشاند و هیجان زده‌اش کرد. عوامل مختلفی در ایجاد تعلیق در داستان مؤثرند، زبان یکی از مهم‌ترین این عوامل است. به محض اینکه خواننده یا شنونده‌ای خود را به داستانی می‌سپارد، یک ارتباط

زبانی برقرار می‌شود و همین ارتباط، در ذات خود اشتیاق مخاطب را برای دانستن واج به واج، واژه به واژه و جمله به جمله داستان دامن می‌زند. پس از این مرحله هر حالتی که این اشتیاق را افزون‌تر کند، هدف‌دار کند و به‌گستره خاص آن داستان بکشاند، عمل تعلیق داستانی را صورت داده‌است» (مندنی پور، ۱۳۸۳: ۱۵۳). اهمیت حفظ تعلیق به‌عنوان عنصری تعیین‌کننده در داستان‌های ترسناک بر کسی پوشیده نیست و مترجم نیز برای اینکه بتواند تأثیری مشابه متن مبدأ به‌خواننده منقل کند، بایستی بکوشد در هنگام ترجمه این عنصر را حفظ کند.

۳. روش پژوهش

داده‌های این پژوهش به‌شیوه کتابخانه‌ای و بر مبنای

جدول ۱. میزان توافق دو ارزیاب

		ارزیاب ۱					
		اقتباس	تحت اللفظی	جابجایی	حذف	تغییر بیان	
اقتباس	Count	63	0	0	0	0	
	Expected Count	29.0	24.8	2.3	3.7	3.2	
تحت اللفظی	Count	0	49	0	0	1	
	Expected Count	23.0	19.7	1.8	2.9	2.6	
ارزیاب ۲	جابجایی	Count	0	1	5	0	3
		Expected Count	4.1	3.5	.3	.5	.5
حذف	Count	0	4	0	8	0	
	Expected Count	5.5	4.7	.4	.7	.6	
تغییر بیان	Count	0	0	0	0	3	
	Expected Count	1.4	1.2	.1	.2	.2	
Total	Count	63	54	5	8	7	
	Expected Count	63.0	54.0	5.0	8.0	7.0	

در مرحله بعد، داده‌های موجود، طبقه‌بندی و کدگذاری شده سپس بررسی شدند. بدین منظور، ابتدا شناسایی راهبردهای ترجمه بر مبنای نظر وینه و داربلنه (نقل در ماندی، ۱۳۹۱) انجام گرفت. از آنجا که در نظریه وینه و داربلنه راهبردهای ترجمه ارجاعات فرهنگی بیان نشده و ارجاعات فرهنگی (اقتباس) در ترجمه ژانر وحشت نقش مهمی دارند، واکاوی ارجاعات فرهنگی با استفاده از راهبردهای بروک (Breque) که بر مبنای نظریه دیویس (Davis) می‌باشد، صورت گرفت. وینه و داربلنه در بررسی زبان‌های فرانسه و انگلیسی، به تفاوت‌های این دو زبان توجه کرده‌اند و راهبردهای ترجمه‌ای خود را به دو دسته ترجمه مستقیم (direct translation) و غیرمستقیم (oblique translation) بخش کرده‌اند. هر یک از این راهبردها نیز رویه‌های مختلفی را به‌خدمت می‌گیرد. راهبرد مستقیم به سه دسته تقسیم می‌شود: ۱- وام‌گیری (borrowing): در این شیوه کلمه زبان مبدأ به‌صورت مستقیم وارد زبان مقصد می‌شود. ۲- گرت‌برداری (calque): در این شیوه اجزای یک کلمه به‌صورت جداگانه و با ترجمه تحت-اللفظی به‌زبان مقصد منتقل می‌شوند. ۳- ترجمه تحت‌اللفظی (literal translation): ترجمه لغت به لغت است و مترجم پیام را به‌صورت لفظ به لفظ به زبان مقصد برمی‌گرداند. به اعتقاد وینه و داربلنه در مواردی که به دلایل دستوری، نحوی و کاربردشناختی امکان‌پذیر نیست، مترجم می‌تواند از راهبردهای غیرمستقیم استفاده کند که به چهار دسته تقسیم می‌

شوند: ۱- جابجایی (transposition): همان تغییر یک جزء کلام به کلام دیگر است (تغییر مقوله دستوری هر واژه برای مثال اسم به فعل) بدون ایجاد تغییر در معنی. جابجایی به دو دسته اجباری و اختیاری تقسیم می شود. ۲- مدولاسیون (modulation): باعث تغییر در معنانشناسی و زاویه دید زبان مبدأ می شود. مدولاسیون رویه است که از نظر وینه و داربلنه چنین توجیه می شود: وقتی ترجمه تحت اللفظی یا حتی جابجا شده منتج به گفته دستوری صحیحی شود، آن ترجمه در زبان مقصد نامناسب، غیرمصطلح یا ناشیانه محسوب می شود. ۳- معادل سازی (equivalence): در این شیوه مترجم عبارتی از متن اصلی را با ابزار سبکی و ساختاری مشابه در متن مقصد توصیف می کند و در ترجمه اصطلاحات و ضرب المثل ها مفید است. ۴- اقتباس (adaptation): همان تغییر ارجاع فرهنگی است زمانی که یک موقعیت در فرهنگ مقصد وجود ندارد. افزون بر راهبردهای بازگفته شده وینه و داربلنه در رویه تکمیلی ترجمه راهبردهایی مانند کاهش، افزایش و جبران، کلمات هم ریشه کاذب، تصریح و تعمیم را نیز مطرح کرده اند (ماندی، ۱۳۹۱).

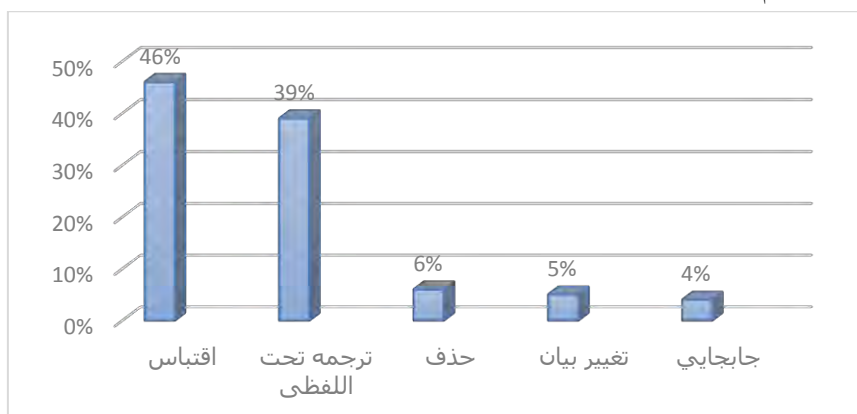
دیویس برای ترجمه واژگان خاص فرهنگی هفت راهبرد ارائه می دهد: ۱- حفظ واژه فرهنگی: زمانی مترجم با واژه ای فرهنگی روبرو می شود که معادلی برای آن در زبان مقصد وجود ندارد، اوناگزیر بر آن می شود که آن واژه را در ترجمه خود بگنجانند. ۲- افزایش: چنانچه حفظ واژه فرهنگی در ترجمه، موجب سردرگمی و عدم انتقال معنا شود، مترجم تصمیم می گیرد که واژه فرهنگی را حفظ کند؛ اما او باید با افزودن توضیحاتی چند؛ معنای آن را مشخص کند. ۳- حذف: راهبرد سوم؛ حذف نام دارد که در برابر افزایش قرار می گیرد و زمانی است که تلاش مترجم برای معادل یابی یا توصیف

واژه برای خواننده به دلیل تفاوت های فرهنگی بین دو زبان، موفق واقع نمی شود. ۴- جهانی سازی: این راهبرد فرایند جایگزینی ارجاعات خاص فرهنگی با ارجاعاتی است که خنثی یا عام اند. ۵- محلی سازی: مترجم در این راهبرد به منظور جلوگیری از «فقدان تأثیر» و ارائه «توصیفات فاقد بار فرهنگی» از ارجاعات فرهنگی موجود در فرهنگ مقصد بهره می برد. ۶- تغییر شکل: تفاوت این راهبرد با راهبردهای پیشین در این است که در آن تغییر در واژگان و اصطلاحات خاص فرهنگی پا را از جهانی سازی و محلی سازی فراتر می نهد. به طوری که موجب تغییر و یا تحریف متن مبدأ می شود. ۷- خلاقیت: مترجم خود دست به خلق واژگانی فرهنگی می زند که در زبان مبدأ وجود ندارد (دیویس، ۲۰۰۳: ۸۸).

در پژوهش حاضر از نمونه گیری هدفدار استفاده شد و بخش هایی از متن انتخاب شد که با موضوع پژوهش ارتباط بیشتری داشت. بدین صورت ۵۰٪ از متن انگلیسی با ۵۰٪ درصد از متن ترجمه شده مقایسه شد. رمان گورستان (The Graveyard Book) در سال ۲۰۰۸ منتشر شد. متن ترجمه ای که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، ترجمه کیوان عییدی آشتیانی (۱۳۹۶) است که نخستین بار در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسیده است.

۴. یافته ها و بحث و بررسی

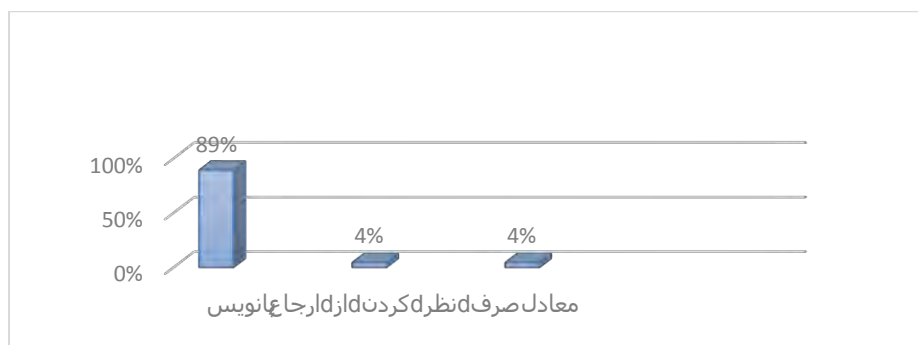
پس از بررسی متن انگلیسی رمان گورستان و ترجمه فارسی آن مشخص شد که به طور کلی در این داستان، از پنج راهبرد برای ترجمه ژانر وحشت استفاده شده است که به ترتیب فراوانی عبارتند از: اقتباس (۴۶٪)، ترجمه تحت اللفظی (۳۹٪)، حذف (۶٪)، تغییر بیان (۵٪) و جابجایی (۴٪).

شکل ۱.۱

داده‌ها مربوط به اسامی خاص است. صرف نظر کردن از ارجاع فرهنگی (۴٪) و معادل‌سازی (۴٪).

ارجاعات فرهنگی (اقتباس) که ۴۵٪ از کل راهبردها را به خود اختصاص داده‌اند، با استفاده از سه راهبرد، ترجمه شده‌اند که به ترتیب عبارتند از: پانویس (۸۹٪) و ۸۲٪ از این

شکل ۲. ۹۹

who held it had slipped in, and wisps of night-time mist slithered and twined into the house through the open door (2008, 5).

دستی در تاریکی چاقویی را نگه داشته بود. دسته چاقو از جنس استخوان سیاه جلا داده شده و تیغه‌اش تیزتر از تیغ صورت‌تراشی بود. اگر تیغه آن با کسی برخورد می‌کرد، مسلماً بلافاصله، متوجه بریدگی‌اش نمی‌شد.

چاقو تقریباً بخش بیشتر کار را انجام داده بود، کاری که به خاطرش به آن خانه آمده بود، تیغه و دسته هر دو خیس بودند. در رو به خیابان که مرد با چاقو از آن عبور کرده بود، هنوز باز بود و مه شبانه از میان در وارد خانه می‌شد (ص. ۱۱).

مترجم *slithered* به معنی لغزیدن و *twined* به معنی در هم پیچیدن را از ترجمه حذف کرده بدین طریق فضای وهمناک قتل در حالی که رگه‌های مه را که از میان در به داخل خانه می‌لغزند و در هم می‌پیچند، به خوبی منتقل نکرده است. حذف این واژه‌ها، توصیفات نویسنده را کم‌رنگ‌تر ساخته است و به کم‌شدن وحشت در متن مقصد منجر شده است.

ST: Teeth so strong can crush any bones and tongue sharp and long enough to lick the marrow from the deepest marrowbone or flay the flesh from a fat man's face (p.37).

دندان هایی که می‌توانند استخوان را خرد کنند و

۴-۱. حذف

زمانی که مترجم معادل مناسبی برای واژه پیدا نمی‌کند و تلاش او برای توصیف واژه در زبان دیگر با شکست مواجه می‌شود، آن را حذف می‌کند. به اعتقاد دمیرو (Dimiriu) راهبرد حذف از دید مترجمان به معنای ضعف ترجمه است؛ چراکه معنا از زبانی به زبانی دیگر منتقل نمی‌شود و بنابراین، این راهبرد مطلوب نیست. وی یکی از اهداف راهبرد حذف در ترجمه را اطمینان حاصل کردن از صحت زبانی و سبکی بیان می‌کند که موجب غلبه بر تفاوت‌های ساختاری و حذف حشوئیات، ارائه اطلاعات مختصر، توجه به هنجارهای مربوط به نشر و حذف دشواری‌های فرهنگی، پیروی از نظام انگارگانی و ترجمه برای مخاطب یا گروه سنی خاصی می‌شود (دمیرو، ۲۰۰۴). در این رمان مترجم، از راهبرد حذف در بسیاری از موارد استفاده کرده است و بدین طریق سبب شده مقصود اصلی نویسنده؛ یعنی انتقال وحشت، به خوبی در متن مبدأ منتقل نشود؛ به عنوان مثال:

ST: THERE WAS A HAND IN the darkness, and it held a knife. The knife had a handle of polished black bone, and a blade finer and sharper than any razor. If it sliced you, you might not even know you had been cut, not immediately.

The knife had done almost everything it was brought to that house to do, and both the blade and the handle were wet. The street door was still open, just a little, where the knife and the man

زبانی تیز و بلند که می‌تواند با لیسیدن، مغز استخوان را بیرون بکشد و پوست صورت یک آدم چاق را بکند (ص. ۱۱۸).

مترجم در مثال فوق کلمه *flesh* به معنی گوشت را حذف کرده است. از آنجا که ویژگی ژانر وحشت نشان‌دادن صحنه‌های خشونت و قساوت قلب است، با حذف این کلمه، دل‌خراشی صحنه‌کنند پوست از گوشت صورت یک آدم چاق تا حدی کم‌رنگ می‌شود و به این طریق واقعیت‌بخشی داستان را که نویسنده با استفاده از توصیفات منزجرکننده بیان داشته است، کم کرده است؛ هم‌چنین در متن اصلی واج‌آرایی در در آوای «f» به نوعی خراشاندن و کندن را بیان می‌کند؛ درحالی که مترجم به این مسئله توجهی نشان نداده است.

یکی دیگر از موارد حذف، در افعال کمکی رخ داده است و در نتیجه آن وجه جمله نیز تغییر کرده است. به اعتقاد وردونک (Verdonk) وجهیت، ابزاری زبانی برای گوینده فراهم می‌کند تا میزان تعهد خود را به واقعیت یا صحت آنچه به زبان می‌آورد، بیان کند و اثر سخنان خویش را بر افرادی که مخاطب اویند، تعدیل سازد (وردونک، ۲۰۰۲، ۳۹). وجهیت فروتر به تلقی گوینده از میزان درست‌بودن چیزی اشاره دارد و برای نشان‌دادن وجهیت فعل، معمولاً از افعال کمکی استفاده می‌شود. یکی از این افعال، فعل کمکی *could* می‌باشد که برای نشان دادن یک توانایی، مهارت، سرزنش، امکان کلی و امکان بعید استفاده می‌شود (اولیائی‌نیا و دل-زنده‌رودی، ۱۳۹۳: ۸۵). نویسنده در متن انگلیسی، از این فعل برای بیان امکان بعید استفاده کرده است:

Bod was bounced onto his side, away from the hole. But he had seen something huge and grey, on the steps beneath, pursuing them. He could hear an angry growling noise. (p.42)

باد به پهلو شد و از سوراخ فاصله گرفت. چیزی بزرگ و خاکستری رنگ دید که روی پله‌های پایین، تعقیب-شان می‌کرد. صدای خرناس خشمگینی به گوشش خورد (ص. ۱۳۲).

همان‌گونه در مثال فوق مشاهده می‌شود، مترجم به هنگام ترجمه، فعل کمکی *could* را حذف کرده است و از آنجا که افعال دارای ساختارهای کمکی در زبان فارسی، دارای

ساختار مضارع التزامی اند (فضیلت‌فر و صدقی، ۱۳۹۱: ۵۳۶)، وجه التزامی فعل «که بیانگر جهت‌گیری و حالت گوینده نسبت به اجرای یک عمل از نوع درخواست، توصیه، اجبار و فرمان است» (فتوحی، ۱۳۹۰: ۲۸۷)، خنثی شده است. در-واقع حذف فعل کمکی و ترجمه آن به صورت ماضی ساده، حالت امکان‌را برای شنیده‌شدن صدا از بین برده است. در متن مبدأ تصویری که در ذهن مخاطب شکل می‌گیرد، به این صورت است که باد از سوراخ فاصله می‌گیرد؛ ولی قبل از فاصله‌رفتن، چیزی بزرگ و خاکستری را می‌بیند که آنها را تعقیب می‌کند. در اینجا کاربرد فعل ماضی بعید سبب می‌شود، مخاطب احساس کند علت فاصله‌گرفتن «باد» از سوراخ، دیدن آن چیز بزرگ و خاکستری‌رنگ است و بعد با بیان اینکه می‌توانست صدا را بشنود، امکان نزدیک شدن آن چیز و حشتناک را نمایان تر می‌سازد. در عبارت ترجمه‌شده سبک روایی متن مبدأ منتقل نمی‌شود و به تغییر فضای داستان منجر می‌شود؛ در واقع در ترجمه فارسی با حذف وجهیت از جمله، نشانی از امکان، دیده نمی‌شود و در نتیجه آن دلهره و نگرانی-های شخصیت کمتر به مخاطب منتقل شده است.

۴-۲. اقتباس

همان‌طور که پیشتر گفته شد، این شیوه برای انتقال ارجاعات فرهنگی به‌کارگرفته می‌شود و مترجم با استفاده از این راهبرد، موقعیت یا مضمونی خاص را که در متن مقصد وجود ندارد، تغییر می‌دهد. در واقع، مشکل‌ترین مسئله در ترجمه، ترجمه واژه‌ها و عبارات خاص فرهنگی است. «واژه-های فرهنگی اقلامی هستند که به مفاهیم، روابط، پدیده‌ها، ابزارها و به‌طورکلی جنبه‌های مادی و معنوی جامعه‌ای خاص مربوط می‌شوند و مقید به فرهنگ خاصی هستند. مترجم در برگردان این‌گونه واژگان در زبان دیگر با خلاء واژگانی یا خلاء ارجاعی روبرو می‌شود» (هاشمی مینابادی، ۱۳۸۳: ۳۳).

عدم آشنایی با زبان و فرهنگ مبدأ می‌تواند در سطوح مختلف ترجمه اشکالاتی مانند: توضیحی و تفسیری شدن ترجمه، انتقال نادرست اسامی خاص به‌زبان مقصد، بروز اشتباه در سطح واژه و ساختار و عدم انتقال صحیح سبک نویسنده اثر به‌آزبان مقصد ایجاد کند (محمدی، ۱۳۹۲: ۱۴۶).

توصیف یا گفتگو از مواردی است که ممکن است از فرهنگ نویسنده نشأت گرفته باشد و ترجمه آن به‌راحتی

امکان‌پذیر نباشد.

همان‌گونه که پیشتر یادآوری شد، دیویس برای ترجمهٔ ارجاعات فرهنگی هفت راهبرد ارائه داده است که عبارتند از: حفظ واژهٔ فرهنگی، افزایش، جهانی‌سازی، محلی‌سازی، تغییر شکل و خلاقیت (دیویس، ۲۰۰۳: ۸۸). بروک معتقد است برای ترجمهٔ ارجاعات فرهنگی در یک اثر وحشت می‌توان از سه‌راهبرد حفظ ارجاع فرهنگی به‌صورت پانویس، صرف‌نظرکردن از ارجاع فرهنگی و معادل‌یابی استفاده کرد (نقل در لن‌دایس، ۲۰۱۶) این راهبردهای بروک معادل، راهبردهای حفظ واژهٔ فرهنگی، جهانی‌سازی و محلی‌سازی در نظریهٔ دیویس می‌باشد.

۴-۲-۱. پانویس

نخستین راهبرد بروک آن است که ارجاع فرهنگی در متن ترجمه به‌همان صورت باقی بماند و توضیحی برای آن در پانویس اضافه شود. این روش ساده‌ترین راهکار موجود است که هدف بیگانه‌سازی متن را نیز برآورده می‌کند؛ زیرا این راهکار موجب نزدیکی خواننده به‌دنیای نویسنده می‌شود؛ با این وجود این روش موجب می‌شود که روایت شبیه نثری معمولی شود و دومین مکانیزم مؤثر در ادبیات وحشت یعنی تعلیق را به‌خطر بیندازد (همان: ۲۰۱۶). به اعتقاد نایدا (Nida) پانویس‌ها اطلاعاتی اضافه بر متن ارائه می‌دهند و خواننده را متوجه تفاوت‌های میان زبان مبدأ و مقصد و عدم وجود تعادل بین آن دو زبان می‌نمایند (نایدا، ۱۹۶۴). نیومارک (Newmark) این راهبرد را «یادداشت‌نویسی می‌نامد و منظور از آن را اضافه‌کردن هر توضیح و یادداشتی به‌ترجمه می‌داند (نیومارک، ۱۹۸۸). «بعضی منتقدین معتقدند که کثرت پانویس‌ها باعث ایجاد خلل در خوانش متن می‌شود. امروزه مترجمان تلاش می‌کنند از ارجاع به پانویس‌های توضیحی و وقفه در روند خوانش متن بپرهیزند» (معتمدی و نوارچی، ۱۳۹۷: ۲۲۵).

ارجاعات پایین متنی در ترجمهٔ این رمان غالباً به‌درج لاتین اسامی اختصاص دارد؛ اما گاهی نیز پانویس‌ها در خدمت توضیح ارجاعات فرهنگی درآمده است:

ST: So they strap me to the cucking-stool and forces it under the water of the duckpond, saying if I'm a witch I'll neither drown nor care, but if I am not

a witch I'll feel it (p.50).

به این ترتیب آن‌ها مرا با تسمه‌ای به‌صندلی مجازات بستند و آن را در آبی کثیف فروبردند و گفتند اگر یک جادوگر باشم غرق نمی‌شوم، ولی اگر جادوگر نباشم احساس می‌کنم (ص. ۱۵۷).

cucking stool صندلی معروفی است که در قدیم زن‌های بدکار یا آدم‌های شرور را به‌آن می‌بستند و در شهر می‌گرداندند که مترجم آن را در پانویس با عنوان «صندلی مجازات» توضیح داده است. در این بخش از داستان لیزا (Liza) می‌گوید که سپیده‌دم به‌کلبهٔ او آمدند و او را از کلبه‌اش بیرون کشیدند. مردم یکی یکی بیدار می‌شدند و با بیان اینکه شیرهایشان ترش و اسب‌هایشان چلاق شده است و...، هر کدام به‌گونه‌ای او را به‌جادوگری متهم کردند و سرانجام به‌صندلی مجازات بستند. درحالی‌که مخاطب منتظر است بداند سرنوشت لیزا چه می‌شود؟! به‌ناچار برای فهمیدن توضیحات مترجم، باید به پانویس مراجعه کند. خلل به‌وجود آمده به‌هنگام خواندن متن، تعلیق داستان را کمتر می‌کند. در بخش دیگری از داستان، باد از دوشیزه باروز (Borrow) قیمت یک سنگ قبر را می‌پرسد و او در پاسخ می‌گوید زمان من پانزده گینی می‌شد. مترجم با استفاده از پانویس توضیح داده است که گینی واحد پول قدیمی معادل ۲۱ شلینگ است (ص. ۱۶۲). از آنجا که نویسنده با استفاده از توصیف و گفتگو سعی می‌کند تصاویر داستانی را در ذهن مخاطب واقعی‌تر سازد، استفاده از این شیوه مناسب به‌نظر می‌رسد؛ زیرا که ارجاعات فرهنگی به‌مخاطب متن مقصد، منتقل می‌شود و به‌واقع‌نمایی داستان کمک می‌کند؛ با توجه به‌آنکه پانویس در میانهٔ توصیفات و گفتگوهاست، به تعلیق داستان آسیبی وارد نمی‌شود.

۴-۲-۲. صرف‌نظرکردن از ارجاع فرهنگی

دومین راهبرد بروک این است که مترجم از آن ارجاع فرهنگی در متن مبدأ صرف‌نظر کند و به‌این طریق عنصر تعلیق را در ترجمهٔ خود حفظ کند. استفاده از این شیوه به‌نوع متن بستگی دارد و ممکن است در متون مختلف نتایج متفاوتی داشته باشد و گاهی حذف ارجاعات فرهنگی می‌تواند بخش مهمی از ریشهٔ فرهنگی داستان را از بین ببرد (لن‌دایس، ۲۰۱۶). در این راهبرد، حذف واژهٔ فرهنگی به

صورت جای‌گزینی معنایی و یا گسترده‌تر صورت می‌پذیرد. نیومارک (Newmark) از این راهبرد با نام معادل نقش‌گرا نام می‌برد؛ چراکه در آن بار فرهنگی واژه خشتی می‌شود (نیومارک، ۱۹۸۸: ۸۳). مترجم از این راهبرد برای ترجمه بهره گرفته است؛ برای نمونه/مثال:

ST: He was beginning to feel cold, and slow, as if he had been bitten in the heart by some arctic viper and it was starting to pump its icy venom through his body (pp. 52-53).

کم کم احساس سرما کرد انگار ماری از نواحی سردسیری نیشش زده بود و زهرش به تدریج در بدنش پخش می‌شد (ص. ۱۶۴).

واژه *arctic viper* در زبان انگلیسی نوعی افعی با زهری خطرناک است که در بعضی از نقاط کره زمین مثل قطب شمال، استرالیا، هاوایی، ماداگاسکار و نیوزیلند زندگی می‌کند. بدن کشیده قطور و بزرگی دارد؛ همچنین نیش بسیار بلند و زهرآگین است. نیش‌های این نوع مار بسیار بلندتر از نیش مارهای دیگر است و زیر سقف دهان او خم می‌شوند و به این ترتیب در دهان جای می‌گیرند. (فرهنگ میریم وبستر، ذیل واژه *viper*). این نوع مار فقط در نواحی خاصی زندگی می‌کند و در زبان فارسی معادلی برای آن وجود ندارد، از این رو مترجم از ارجاعات فرهنگی صرف‌نظر و این واژه را، به‌واژه‌ای که مفهوم عام دارد، تبدیل کرده است و بخشی از بار فرهنگی این واژه از بین رفته است. استفاده از این راهبرد، زمانی مناسب است که به‌حفظ تعلیق داستان کمک کند و از آنجا که نویسنده مشغول توصیف است، بهتر است به‌هنگام ترجمه، از شیوه‌ای استفاده شود که به‌انتقال دقیق ارجاعات فرهنگی منجر شود تا بدین طریق با حفظ عنصر واقعیت‌بخشی، مخاطب متن مقصد، همان تصویری را مشاهده کند که مخاطب متن مبدا دریافت می‌کند.

ST: The old Roman's hair was pale in the moonlight, and he wore the toga in which he had been buried (p.23).

موهای رومی پیر زیر نور ماه بی‌رنگ شده بودند. همان لباس رسمی‌ای را به‌تن داشت که با آن به‌خاک سپرده شده بود (ص. ۷۱).

نویسنده در مثال فوق سعی کوشیده با بهره‌گیری از توصیف، فضای گورستان و شخصیت‌های آن را برای مخاطب واقعی‌تر جلوه دهد. وی برای اینکه وجود یکی از اهالی قبرستان یعنی؛ رومی پیر را برای نوجوان، باورپذیر سازد تا مخاطب بتواند در ذهن خود تصویری از این شخصیت خلق کند، او را در پوشش *toga* که هنگام خاک-سپاری به‌تن داشت، به‌تصویر می‌کشد. *toga* لباسی بدون آستین مربوط به‌رومیان باستان است. مترجم این واژه را که مخصوص بافت فرهنگی خاصی است، به‌واژه عام‌تر «لباس رسمی» ترجمه و بار فرهنگی آن را خشتی کرده است. در واقع مخاطبی که متن اصلی را می‌خواند، تصویر بهتری از رومی پیر در لباسی با آستین کوتاه در ذهن خود مجسم می‌کند. این تصویرسازی در متن ترجمه از بین رفته است.

۴-۲-۳. معادل‌سازی

سومین روش بروک یافتن معادل برای این ارجاعات در فرهنگ خویش است. استفاده از معادل فرهنگی یکی از راهبردهای بومی‌سازی است که در آن، اقلام فرهنگی زبان مقصد، جایگزین مضامین زبان مبدا می‌شوند. بیکر (Baker) بر آن است که یافتن معادل با واژگان خاص فرهنگی موجب می‌شود که معنای فرهنگی ضمنی واژگان منتقل نشود؛ اما واژه برای خواننده مقصد قابل درک باشد (بیکر، ۱۹۹۲). در قیاس با پانویس و یا حذف ارجاع فرهنگی، یافتن معادل موجب می‌شود که تأثیر واقعیت در داستان باقی بماند؛ اما برای حفظ تأثیر واقعیت،

معادل آن پیام باید مرتبط با فرهنگ مبدأ و یا مشترک بین فرهنگ مبدأ و مقصد باشد (لند/یس، ۲۰۱۶). مترجم از راهبرد معادل‌یابی نیز برای ترجمه ارجاعات فرهنگی استفاده کرده است:

ST: The night-gaunt rose again in the dry desert air, to rejoin its fellows ... (p.39)

لولویی که پایین آمده بود دوباره بالا رفت تا به‌رفیق هایش بپیوندد. (ص. ۱۲۲)

night-gaunt پرنده‌ای در سرزمین‌های افسانه‌ای است که پوستش مثل نهنگ نرم است و بدنش مثل انسان کشیده و باریک دارای شاخ‌های کشیده؛ بال‌هایش به‌بال خفاش می‌ماند

و کمی توده گوشتی در صورتش دیده می‌شود. مترجم این واژه را با لولو در فرهنگ فارسی معادل‌سازی کرده است. استفاده از راهبرد معادل‌سازی در این بخش به نظر می‌رسد، شیوه‌ی درستی است و به‌حفظ تعلیق داستان نیز کمک کرده است؛ اما از آنجا که لولو جانوری خیالی برای ترساندن کودکان است که شکل خاصی برای آن تعریف نشده است، تأثیر واقعیت در متن ترجمه، کمتر گردیده و در نتیجه آن، وحشت نیز کم شده است.

ST: He edged up the trunk, to his favourite place in the crook of two branches, and looked down at the potter's field below him... (p. 49)

از تنه درخت بالا رفت و به‌جای محبوبش، دو شاخه‌ی خم‌شده، رسید و از آنجا، گورستانی غیر وقفی را زیر نور ماه نگاه کرد (ص. ۱۵۳).

در مثال گفته‌شده، نویسنده به‌توصیف فضای حاکم بر رمان پرداخته و تصاویر را برای مخاطب عینی ساخته است. مترجم در هنگام ترجمه آن از راهبرد معادل‌یابی استفاده کرده است و استفاده از این راهبرد به‌هنگام ترجمه‌ی توصیف، شیوه‌ی مناسبی برای حفظ تأثیر واقعیت در ترجمه است؛ اما آنچه اهمیت دارد، معادلی است که مترجم برگزیده است. *Potter's field* در انگلیسی گورستانی است که افراد فقیر و گمنام در آن دفن می‌شوند؛ درحالی‌که مترجم آن را به گورستان غیروقفی و در برخی موارد نیز به‌زمین‌های غیروقفی ترجمه کرده است و معادل انتخابی او با پیام متن مبدأ مرتبط نیست.

۳-۴. ترجمه تحت‌اللفظی

وینه و داربلنه این راهبرد را متداول‌ترین شیوه برای ترجمه بین زبان‌های هم‌خانواده می‌دانند (ماندی، ۱۳۹۱). در این روش؛ مترجم بدون دگرگونی‌های لغوی یا نحوی آن را به‌صورت لفظ‌به‌لفظ ترجمه می‌کند. بهره‌بری از این راهبرد از این‌رو مؤثر است که در هنگام ترجمه ادبیات وحشت، ریتم یا ضرباهنگ متن حفظ می‌شود. ریتم در حقیقت مهم‌ترین جنبه‌ی زبانی تعلیق در داستان‌های ترسناک است. ریتم یا ضرب‌آهنگ به‌معنای سرعت توالی رویدادها یا دادن اطلاعات به‌مخاطب است. به‌باور مک‌کی (McKee) منظور از ضرباهنگ، طول مدت صحنه‌های داستان است و در داستانی

که به‌خوبی روایت شده، جریان صحنه‌ها و توالی سرعت آن‌ها روند داستان را بالا می‌برد. برای رسیدن به‌نقطه اوج داستان، نویسنده از ضرباهنگ و سرعت در متن استفاده می‌کند تا صحنه‌ها را کوتاه‌تر کند و به‌فعالیت‌های موجود در صحنه‌ها شتاب دهد (مک‌کی، ۱۹۹۴). بدین منظور نویسنده باید جملاتی بسازد تا آن احساسات را در ذهن خواننده برانگیزد و همین اثر را در ذهن خواننده ایجاد کند. اگر در متنی نویسنده از زبانی غیرمعمول در قالب جمله‌های بلند استفاده کند، از کنش و ریتم سریع پیش‌برنده آن می‌کاهد و به‌خواننده فرصت رفتن به‌ژرف‌ساخت‌ها را می‌دهد (بندراورزی، ۱۳۸۷: ۱۴۷). بنابر آنچه گفته‌شد، ضرباهنگ بزرگ‌ترین چالش در ترجمه توالی وقایع و چگونگی انجام آن‌هاست. مترجم باید ترجمه‌ای را ارائه دهد که نه تنها معنای واژه‌ها را در یک‌متن نشان می‌دهد؛ بلکه تأثیر آن‌ها را در زبان مقصد نیز مانند زبان مبدأ منتقل می‌کند. او باید توجه داشته باشد که در هنگام ترجمه، ضرباهنگ جملات از بین نرود؛ زیرا تعلیق و ضرباهنگ با هم در ارتباطی تنگاتنگند. تناوب وقایع داستان و ترتیبی که در طرح داستان بیان می‌شوند، بر روی انتخاب واژگان تأثیرگذار است و این امر، خود، در شکل‌گیری احساس ترس در ذهن خواننده نقش دارد. نویسنده باید به شکلی جملات را مرتب کند که احساسات را در ذهن خواننده برانگیزد و مترجم نیز باید با رعایت نظم و ضرب‌آهنگ داستان‌ها، تأثیر را در ذهن خواننده ترجمه خود به وجود آورد. تنظیم بندها، جمله‌ها و عبارات باید به‌گونه‌ای باشد که خواننده ترجمه را نیز مانند خواننده متن به‌زبان اصلی، به‌هیجان آورد (لندایس، ۲۰۱۶). در رمان *گورستان*، وفاداری در چینش جملات، در بسیاری از موارد به‌حفظ تعلیق کمک کرده است؛ به‌عنوان مثال:

ST: For Scarlett the chamber was once more swallowed by the darkness. But in the darkness, she could hear the twining sound again, getting louder and louder, as if something were circling the round room.

Something said, WE ARE THE SLEER.

The hairs on the back of Bod's neck began to prickle. The voice in his head was something very old and very dry,

like the scraping of a dead twig against the window of the chapel, and it seemed to Bod that there was more than one voice there, that they were talking in unison (p. 28).

اتاق بار دیگر برای اسکارلت تاریک شد. ولی در تاریکی دوباره می توانست صدای پیچ و تاب خوردن مار مانند را بشنود. صدا بلندتر و بلندتر شد طوری که انگار کسی دور اتاق می چرخد.

صدایی گفت: «ما اسلیریم».

موهای پشت گردن باد سیخ شد. صدا، در مغزش، شبیه چیزی خیلی خیلی قدیمی و خشک بود، مثل کشیدن شاخه خشکی روی پنجره نمازخانه و به نظرش رسید که صدای بیش از یک نفر است، عده ای هم آوایی می کردند (ص. ۸۴).

در مثال فوق، مترجم افزون بر اینکه نظم جمله‌ها را بر اساس متن اصلی رعایت کرده است، جمله «ما اسلیریم» را ایتالیک کرده است تا تأکید نویسنده بر این جمله، همانند متن مبدا که با حروف درشت نوشته شده است، نشان داده شود. وفاداری مترجم در چنین جمله‌ها سبب شده که او بتواند هیجان مخاطب را مانند متن مبدا در اوج نگه داشته و احساس تعلیق را حفظ کند. بدینگونه همان احساسی که مخاطب از خواندن متن انگلیسی پیدا می کند، به هنگام خواندن متن فارسی نیز مشهود است.

۴-۴. تغییر بیان

آنچه که در ترجمه مسئله ساز است، اختلافات صورتی است که در نتیجه آن زبان‌ها «آشناسی، دستورات نحوی، واژگان، تاریخچه ادبی، نظم و عروض یکسانی ندارند» (اولیائی نیا و جعفری، ۱۳۸۹: ۲). در اثر این اختلافات، خواه ناخواه بین زبان مبدا و مقصد، فاصله ایجاد می شود. به اعتقاد نایدا از آنجا که هیچ دو زبانی چه از نظر معنای نشانه‌های متناظر و چه از نظر چینش این نشانه‌ها در جمله یا عبارت؛ یکسان نیستند، پس برقراری تناظر تمام عیار میان زبان‌ها امکان پذیر نیست (نایدا، ۱۹۶۴: ۱۵۶). نقش مترجم در ترجمه، پر کردن این فاصله‌ها بیاافتن معادل صحیح بر اساس معیارهای زبان مقصد است، تا جملات طبیعی جلوه کنند و

انتقال معنا به گونه‌ای صورت گیرد که خواننده به هنگام خواندن متن ترجمه همان احساسی را داشته باشد که خواننده متن اصلی دارد. در این میان مترجم به عنوان خواننده واقعی متن اصلی، باید تلاش کند با درکی صحیح از نیت مؤلف به بازتولید درجه‌ای از تفسیرپذیری و ابهام آمیزی در متن مقصد دست پیدا کند که خواننده ترجمه را به همان اندازه متن مبدا، درگیر، مجذوب و در همکنشی مداوم با چالش‌های تفسیری متن اصلی نگه دارد و لذت کشف و آفرینش معنا را در او پدید آورد (حسینی معصوم و علی زاده، ۱۳۹۴: ۱۱۱). تغییر بیان یکی از روش‌ها در راهبرد ترجمه غیرمستقیم است که مترجم از آن به هنگام امکان پذیر نبودن ترجمه تحت‌اللفظی، استفاده می کند. این شیوه، هنگامی بکار می رود که شیوه بیان در دو زبان متفاوت باشد. به اعتقاد وینه و داربلنه مترجم به راه‌های مختلفی می تواند برای بیان‌های متفاوت در زبان مبدا، معادل مناسبی در زبان مقصد بیابد (میرزاسوزنی، ۱۳۸۸). وارونه سازی و جابجایی عبارات یکی از این راه‌هاست که مترجم به هنگام ترجمه از آن بهره گرفته است:

ST: “Come on, Mistress Owens. Leave it be. There’s a dear,” said Mr. Owens, when he saw a ghost, and his mouth dropped open, and he found himself unable to think of anything to say (p. 9).

آقای اونز با دیدن یک روح دهانش باز ماند و تنها چیزی که به فکرش رسید این بود که بگوید زود باش بانو اونز. بگذار برود. وضعیت خوب نیست (ص. ۹).

در مثال فوق، نویسنده ابتدا نقل قول «Come on, Mistress Owens. Leave it be» را بیان کرده. مخاطب را زودتر در جریان متن قرار داده است تا بدین طریق بر روی این گزاره خبری تأکید کند. او پس از این، با بیان عبارت «said Mr. Owens, when he saw a ghost»، هویت گوینده و علت این سخن او را مشخص کرده است. در این جمله چون تأکید نویسنده بر روی سخنان آقای اونز قرار می گیرد، ذهن مخاطب درگیر می شود که چه اتفاقی افتاده است؟ به اعتقاد فتوحی ساخت نحوی یک گزاره و کیفیت نظم

واژه‌ها در جمله، نسبت میان ایده‌ها و پدیده‌ها را تعیین می‌کند. تغییر نظم واژگان، کاربردهای معنایی بکلی متفاوتی به بار می‌آورد. معمولا یک عنصر زبانی که در آغاز جمله قرار می‌گیرد، جایگاهش والاتر می‌شود و مورد تأکید قرار می‌گیرد (فتوحی، ۱۳۹۰: ۲۷۲). **گیمن از این ویژگی زبان برای ایجاد تعلیق بهره گرفته است و چینش جملات در اثر او با اوج همراه شده، سپس این اوج، با توضیح شرایط، به فرود رسیده است.** این در حالی است که در متن ترجمه، با استفاده از وارونه‌سازی، جای جملات عوض شده است. نخست، جمله‌ای که بیانگر هویت گوینده است، ذکر شده و اطلاعات مربوط به دیدن روح و ترس و تعجب آقای اونز به مخاطب داده شده است، سپس سخنان آقای اونز خطاب به بانو اونز نقل می‌شود، بدین گونه‌ست که تعلیق در ترجمه فارسی این عبارت از بین رفته است. یکی دیگر از موارد تفاوت در نحوه بیان، بین متن انگلیسی و فارسی اثر در عبارت زیر قابل مشاهده است:

ST: The beast stayed where it was. *It's going to eat me*, Bod thought bitterly (p. 42).

هیولا از جایش تکان نخورد. باد با ناراحتی فکر کرد می‌خواهد مرا بخورد (ص. ۱۳۳).

در این مثال نویسنده با استفاده از تک‌گویی درونی ابتدا افکار باد را بیان و مخاطب را وارد ذهن او کرده است. با توجه به اینکه زبان از ویژگی‌هایی برخوردار است که می‌تواند به تعلیق روایت دامن بزند، نویسنده می‌تواند با استفاده از زبان، رخداد‌های بعدی را مخفی نگهدارد و با اجرای دقیق «مبتدا»، «خبر» را به تعویق بیندازد تا احساس تعلیق در مخاطب حفظ شود. نویسنده با آوردن عبارت *It's going to eat me* در ابتدای جمله، تأکید را بر روی عمل «خورده شدن» قرار داده است که باعث افزایش وحشت در متن مبدأ شده است و احساس ناراحتی باد در درجه دوم اهمیت قرار گرفته است؛ درحالی‌که مترجم در ابتدا، مبتدای جمله را ذکر کرده تا بر گوینده سخن و حالت ناراحتی او تأکید کند و به این صورت «خورده شدن باد» را که باعث ایجاد احساس وحشت در مخاطب می‌شود، در درجه دوم اهمیت

قرار داده است، همچنین تبدیل تک‌گویی مستقیم به غیر-مستقیم در ترجمه مانع این شده که مخاطب بتواند به طور مستقیم، در جریان افکار و احساسات شخصیت قرار گیرد. بدین‌گونه ضرباهنگ داستان کند و تعلیق آن نیز کمتر شده است.

۴-۵. جابجایی

یکی دیگر از شیوه‌های غیرمستقیم در ترجمه، جابجایی است. چنان‌که پیشتر یادآوری شد، در این شیوه، انتقال معنا از زبانی به زبان دیگر با تغییر در صورت‌های دستوری پیام (مثل اسم به فعل، تبدیل عبارت به جمله‌واره، جمع به مفرد و...) صورت می‌گیرد؛ البته مترجم باید در هنگام استفاده از این راهبرد غیرمستقیم توجه داشته باشد که دست‌زدن به هر تغییری مجاز نیست و گاهی اوقات زیاده‌روی در تعدیل‌های ترجمه‌ای عیب شمرده شده و موجب ازدست‌رفتن برخی ویژگی‌های اساسی متن مبدا همچون تاکیده‌های نویسنده بر امری خاص و یا خصوصیات زیبایی‌شناختی آن می‌شود (زرکوب و صدیقی، ۱۳۹۲: ۵۲). تغییر ساختار جملات یکی از شیوه‌هایی است که مترجم در این داستان، با استفاده از آن جابجایی انجام داده است:

ST: THERE WAS A HAND IN the darkness, and it held a knife (p. 5).

دستی در تاریکی چاقویی را نگه داشته بود (ص. ۱).

نیل گیمن داستان را از جایی شروع کرده که رویدادی در حال رخ‌دادن است و با استفاده از دو جمله ساده و عطفی سبکی مقطع و هیجانی را برای خود رقم زده است. فراوانی جمله‌های کوتاه و منقطع در سخن، باعث شتاب سبک، سرعت اندیشه و هیجان‌انگیزی می‌شود و برعکس فراوانی جمله‌های بلند، سبکی آرام را رقم می‌زند و جمله‌های مرکب تودرتوی پیچیده حرکت سبک را کند می‌کند. سبک‌های مقطع و پرشتاب عاطفی‌تر و سبک‌های مرکب، برهانی و منطقی‌ترند (فتوحی، ۱۳۹۰: ۲۷۵)؛ از این رو، در داستان‌های وحشت که سرشار از هیجانند، استفاده از سبک‌های مقطع همراه با جمله‌های ساده و عطفی، به روایت داستان و بیان اندیشه سرعت می‌بخشد و گیمن با استفاده از این شیوه سعی کرده مخاطب را به درون متن بکشاند. وی با استفاده از این شیوه، مخاطب نوجوان را به هیجان درآورده او را به خواندن

ادامه داستان دعوت می‌کند. بدین صورت حالت تعلیق حفظ می‌شود؛ اما مترجم این سبک نویسنده را به متن فارسی منتقل نکرده است. او با ادغام دو جمله در یکدیگر، حالت مکث و تقطیع بین آن‌ها را از بین برده و هیجان را که لازمه حفظ عنصر تعلیق است، کاهش می‌دهد.

ST: There was a light at the end of the room, and in the light a man came walking, walking through the rock, and Bod heard Scarlett choking back a scream. The man looked well-preserved, but still like something that had been dead for a long while. His skin was painted (Bod thought) or tattooed (Scarlett thought) with purple designs and patterns. Around his neck hung a necklace of sharp, long teeth. (p.26).

نوری در انتهای اتاق بود و مردی از میان تخته‌سنگ، قدم زنان جلو آمد و باد صدای جیغ اسکارلت را شنید. مرد با اینکه ظاهر درستی داشت؛ ولی به نظر می‌رسید خیلی وقت پیش مرده است. روی پوستش طرح‌هایی به رنگ بنفش بود که باد فکر کرد نقاشی است و اسکارلت فکر کرد خال‌کوبی است. دور گردنش گردن‌بندی بود که آویز آن یک دندان بلند و تیز بود (ص. ۸۰).

همان‌طور که در مثال بالا مشاهده می‌شود، نویسنده با استفاده از سبک مقطع، به روایت خود سرعت بخشیده و با توجه به اینکه داستان رو به اوج است، استفاده از این سبک نوشتاری تأثیر بیشتری بر ذهن خواننده می‌گذارد و هیجان مخاطب نوجوان را دوچندان کرده، احساس تعلیق را افزایش می‌دهد. مترجم نیز در ابتدای پاراگراف از سبک نویسنده پیروی کرده و با استفاده از جمله‌های ساده یا عاطفی (همراه با واو) به هیجان و اندیشه مخاطب سرعت بخشیده است؛ اما در پایان بند، سبک جمله‌ها را تغییر داده و جمله‌های ساده را به جمله‌های مرکب تبدیل کرده است. این جمله‌ها متشکل از جمله پایه و پیرو بوده به یکدیگر وابسته‌اند. نوع چیدمان شرطی جمله‌های مرکب ساختاری منطقی را به وجود می‌آورد که مناسب داستان‌های هیجانی و عاطفی نیست. مترجم دندان‌ها را دندان ترجمه کرده است. ترجمه درست: «... دور

گردنش گردن‌بندی بود از دندان‌های بلند و تیز».

تغییر در ضمائر، یکی دیگر از وجوه تمایز زبان فارسی و انگلیسی است که مترجم به‌هنگام ترجمه باید آن را مد نظر داشته باشد. به اعتقاد مشکوٰه‌الدینی در زبان فارسی، ضمیر به عنوان واژه دستوری، تنها به‌شخص و شمار اشاره دارد و همواره دارای مرجع است. در برخی زبان‌ها، ضمیر به مفهوم «جنس طبیعی، مذکر و مؤنث» و یا «جنس دستوری یعنی دسته‌های به‌اصطلاح مذکر و مؤنث نیز اشاره می‌کند، از جمله زبان‌های عربی، انگلیسی و فرانسه (مشکوٰه‌الدینی، ۱۳۷۹: ۱۷۵)؛ از این رو در زبان فارسی به دلیل عدم تمایز بین ضمائر مؤنث و مذکر، به راحتی ممکن است فاعل افعال در جمله اشتباه گرفته شود و نیاز باشد، مخاطب دو یا سه بار جمله را بخواند تا معنای متن روشن شده بداند چه کسی این کار را انجام داده است:

ST: He put the paperweight down on the ground that had once been a nettle patch, placed it in the place that he estimated her head would have been (p. 64).

او وزنه شیشه‌ای را روی زمین جایی که پیشتر گزنه‌ها بودند و جایی که حدس می‌زد سر الیزابت آنجا بوده، قرار داد (ص. ۱۹۹).

همان‌گونه که در مثال بالا مشاهده می‌شود، در متن ترجمه، مرجع ضمیر (الیزابت) به جای ضمیر مفعولی her قرار گرفته است. بنگریم؛ مترجم با عملکرد مناسب خود به جای آنکه تمرکز خواننده را صرف خواندن مجدد متن کند، معنا را روشن ساخته تعلیق را حفظ کرده است.

۵. نتیجه‌گیری و کاربردهای آموزشی و پژوهشی

واقعیت‌بخشی و تعلیق؛ دو عنصر اصلی در نوشتن داستان‌ها ایند که مترجم به‌هنگام ترجمه باید آن‌ها را در نظر داشته باشد تا بتواند راهبردهای ترجمه را به گونه‌ای گزینه‌کند که هدف متن برآورده شود. نتایج پژوهش نشانگر آنند که عبیدی آشتیانی، از راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم استفاده کرده است و راهبردهای اقتباس، ترجمه تحت‌اللفظی، حذف، تغییر بیان و جابجایی؛ در اولویت گزینه‌های مترجم بوده‌اند. مترجم برای انتقال توصیفات و گفتگوهای داستان از

راهبرد حذف و اقتباس بهره برده است. حذف در بسیاری از موارد توصیف‌های مربوط به فضا یا شخصیت را منتقل نکرده و عنصر واقعیت‌بخشی را کم‌رنگ ساخته است. در ترجمهٔ ارجاعات فرهنگی از راهبردهای پانویس، صرف‌نظر کردن از ارجاع فرهنگی و معادل‌سازی استفاده شده است؛ البته گاهی مترجم در ترجمهٔ این ارجاعات، به‌ویژگی‌های متن وحشت توجه نکرده و این امر اغلب به‌کم‌رنگ‌شدن نقش ارجاعات فرهنگی و نادیده‌گرفتن نیت نویسندهٔ متن مبدأ که همان انتقال وحشت است، منجر شده است.

راهبردهایی که مترجم به‌هنگام ترجمهٔ عنصر تعلیق در متن وحشت به‌کار برده؛ عبارتند از ترجمهٔ تحت‌اللفظی، تغییر بیان و جابجایی. یادآوری می‌کنیم که ساختار زبان انگلیسی و فارسی، در بسیاری از موارد، به‌هم نزدیکند، مترجم از ترجمهٔ تحت‌اللفظی استفاده کرده است که ضرابه‌نگ متن را حفظ و احساس تعلیق را به‌مخاطب منتقل کرده است. از آنجا که ماهیت زبان و تفاوت‌های ساختاری زبان‌های مختلف اجازه نمی‌دهد که ترجمه بطور کامل منطبق با متن مبدأ باشد؛ مترجم می‌تواند با کاربری دگرگونی‌هایی که متناسب با زبان مقصد

است، مفهوم را منتقل کند. مترجم نیز از این ظرفیت ترجمه بهره گرفته، با کاربری راهبردهای تغییر بیان و جابجایی، کوشیده متن را طبیعی سازد. گاهی، بهره‌گیری از این راهبردها به‌انتقال وحشت و حفظ تعلیق کمک کرده است؛ گرچه، به نظر می‌رسد در برخی موارد، به‌ویژگی‌های نوع اثر توجهی نشده‌ست که به‌دنبال آن با گزینه راهبرد مناسب، هدف نویسنده که همان انتقال وحشت است، برآورده شود. به‌طور کلی می‌توان گفت اگرچه متناظرسازی متن مبدأ و مقصد به صورت کامل ممکن نیست و نمی‌توان انتظار داشت که مخاطب دقیقاً همان پیامی را که از متن مبدأ دریافت می‌کند، در متن مقصد نیز می‌یابد؛ اما اگر مترجم به‌ویژگی‌های ژانر وحشت در هنگام ترجمهٔ آن دقت بیشتری می‌کند، مخاطب احساس نزدیکی بیشتری نسبت به هر دو متن پیدا می‌کند.

پژوهش حاضر، به‌مترجمان و دانشجویان رشتهٔ زبان انگلیسی اهمیت توجه به‌ویژگی‌های نوع متن را در هنگام ترجمه نشان می‌دهد و در زمینهٔ پژوهشی نیز پژوهشگران می‌توانند ترجمهٔ سایر گونه‌های ادبی را با توجه به‌ویژگی‌های همان متن، ارزیابی کنند.

منابع

- Baker, M. (1992). *In Other Words. A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
- Carroll, N. (1987). The Nature of Horror. *Aesthetics and Art Criticism*, 46 (1), pp. 51-59.
- Castle, M. (2007). *On Writing horror*. Cincinnati: Writer`s Digest Books.
- Davies, E. E. (2003). A goblin or a dirty nose? The treatment of culture-specific references in translations of the Harry Potter books. *The Translator*, 9 (1), 65-100.
- Imanjani, E. Salmani, B. Fereidoni, J & Baniadam, A (2015). Translation of horror genre in Iran, *national conference on new Horizons in translation studies and discourse*.www.academia.edu.
- Imanjani, E, (2015). *The Cultural Approach towards Literary Translation: A Case Study of Horror Genre in Young Adults' Literature*, Master Thesis, Nabi Akram university. Iran.
- Gaiman, N. (2008). *The Graveyard Book*. London: Bloomsbury.
- Landais, C. (2016). Challenges and strategies for analyzing the translation of fear in horror fiction. *Literary imagination*, 18(3), pp. 242-254.
- McKee, R. (1941). *Story: substance, structure, style and the principles of Screenwriting*. USA: Harper Collins.
- Newmark, P. A. (1988). *Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.

Nida, E. (1964). *Towards a science of translating*. Leiden: E.J. Brill.

Petar, B. (2018) *Translating Horror Fiction - A Case Study of Short Stories by Clive Barker*. Master Thesis. J.J. Strossmayer University of Osijek.

Prohaszkova, V. (2012). The genre of horror. *American international journal of contemporary research*.2(4). pp. 132-142.

Radcliffe, A. (1826). On the super natural on poetry. *A literary gothic*. 16(1). pp. 145-152.

Smith, G. (1996). *Writing horror fiction*. London: A&C Black Publishers.

Sun, C. (2015). Horror from soul-gothic style in Allan Poe's horror fiction. *English language teaching*. 8(5). Published by Canadian center of science and education. pp.. 94-99.

Verdonk, P. (2002). *Stylistics*. Oxford: Oxford University Press.

Merriam-Webster's. (1993). *Collegiate dictionary*. Springfield, MA: Merriam-Webster.

منابع فارسی

زرکوب، منصوره و صدیقی، عاطفه (۱۳۹۲). تعدیل و تغییر در ترجمه، چالش‌ها و راه‌کارها با تکیه بر ترجمه کتاب *الترجمه و ادواتها*. فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۳(۸)، ۵۴-۳۵.

فضیلت‌فر، علی‌محمد و صدقی محدثه (۱۳۹۶). تحلیل فراگیری افعال کمکی انگلیسی در فارسی زبانان از منظر نظریه انتقال کامل /دسترسی کامل. پژوهش‌های زبان-شناختی در زبان‌های خارجی، ۷(۲)، ۵۵۳-۵۲۷.

گیمن، نیل (۱۳۸۸) گورستان. ترجمه کیوان عبیدی آشتیانی. تهران: افق.

ماندی، جرمی (۱۳۹۱) معرفی مطالعات ترجمه: نظریه‌ها و کاربردها. ترجمه علی بهرامی وزینب تاجیک. تهران: رهنما.

محمدی، زهرا (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی ترجمه‌های آثار روسی به زبان فارسی (مطالعه موردی ترجمه داستان ناپ چاپارخانه اثر آلكساندر پوشکین)، پژوهش‌های زبان-شناختی در زبان‌های خارجی، ۲(۲)، ۱۴۷-۱۳۷.

اولیائی‌نیا، هلن و دل‌زنده‌رودی، سمیه (۱۳۹۳). وجهیت در ترجمه: مورد پژوهی ترجمه‌های فارسی سبک روایی وولف در رمان *The Waves*. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، ۲، ۹۳-۷۳.

اولیائی‌نیا، هلن و جعفری، زهرا (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی ترجمه تصویربیماری در دو ترجمه فارسی هملت. مجله نقد زبان و ادبیات خارجی، ۳(۱)، ۲۱-۱.

بنداروزی برازجانی، سمیه (۱۳۸۷). تعلیق در داستان‌های پست‌مدرن ایران. پایان‌نامه ارشد. دانشگاه گیلان.

حسینی معصوم، سید محمد و عزیزاده، الهه (۱۳۹۴). تفاوت-های نحوی، چالشی در ترجمه ادبی (مورد پژوهی: ترجمه ضمیر سوم شخص مفرد در غزل‌های حافظ). فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، ۴۸(۲)، ۱۱۲-۹۳.

راد، فریدون (۱۳۸۹). نقد و بررسی کتاب گورستان اثر نیل گی‌من مردگانی که زنده‌ترند. کتاب ماه کودک و نوجوان، ۱۵۲، ۳۹-۳۳.

مشکوٰۃ‌الدینی، مهدی (۱۳۷۹). ساخت زبان فارسی بر پایه
دستور گشتاری. انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

معمودی، لادن و نوارچی، عاطفه (۱۳۹۷). ترجمه عناصر
فرهنگی و نقش آن در استقلال متن: مطالعه موردی
ترجمه کتاب کاش کسی جایی منتظرم باشد. مجله نقد
زبان و ادبیات خارجی، ۱۵ (۲۱)، ۲۳۶-۲۱۷.

مندی‌پور، شهریار (۱۳۸۳). ارواح شهرزاد (سازها، شگردها و
فرم‌های داستان نو). تهران: فقنوس.

میرصادقی، جمال (۱۳۸۸). عناصر داستان. چاپ ششم.
تهران: انتشارات سخن.

هاشمی مینابادی، حسن (۱۳۸۳). فرهنگ در ترجمه و
ترجمه عناصر فرهنگی. مطالعات ترجمه، ۲ (۵)، ۴۹-۳۰.

هاوس، جولیان (۱۳۸۸). مقدمه بر مطالعات زبان و ترجمه.
ترجمه علی بهرامی، تهران: رهنما.

